

Voorbeelduitwerkingen gespreksleidraad PTA geschiedenis - vmbo

Aan de hand van dit document kun je als vaksectie met elkaar in gesprek gaan over het opzetten of verbeteren van het PTA geschiedenis vmbo. De vragen helpen je om gezamenlijk beredeneerde keuzes te maken die aansluiten bij landelijke eisen, visie en beleid op schoolniveau en jullie wensen en inzichten op vakniveau. Bij elke vraag is ter illustratie een voorbeelduitwerking opgenomen voor een PTA vmbo bb/kb en een PTA vmbo gl/tl. Veel voorbeelden zijn op het gehele vmbo van toepassing.

1. Wat is de onderwijsvisie van de school? Waarmee profileert jouw school zich? Hoe wil je dit verwerken in het PTA geschiedenis?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
In de onderwijsvisie van de school speelt burgerschap en waardenontwikkeling een belangrijke rol. Rond staatsinrichting en rond cultureel en mentale ontwikkeling hebben we goede afstemming met maatschappijleer en hebben we ook een gezamenlijk project in het PTA opgenomen. Het thema 'Cultureel en mentale ontwikkelingen in Nederland na 1945' biedt daarvoor goede aanknopingspunten.	Op onze school krijgt het profiel 'techniek' veel aandacht en is het onder leerlingen een gewaardeerd profiel. Veel leerlingen stromen dan ook uit richting technische mbo-opleidingen. Het thema 'De industriële samenleving in Nederland' en het kerndeel 'Oriëntatie op leren en werken' maakt dat we concreet de verbinding kunnen maken tussen verleden en heden, ook in ons PTA.

2. Wat is de visie op toetsing en examinering van de school? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
In de bovenbouw toetsen we zoveel mogelijk op eindniveau, en vermijden we een overdaad aan kleine SE-toetsen. In het toetsbeleid staat een maximum aantal toetsen per periode beschreven. Dit omdat de school het aantal summatieve toetsen wil beperken. In leerjaar 4 nemen we max. twee SE-toetsen af per vak in twee perioden. De laatste periode voor de start van het examen nemen wij geen SE toetsen meer af.	Ons toetsbeleid geeft aan dat we verschillende toetsvormen hanteren, passend bij de inhoud. Dat zie je dus ook terug in het PTA Geschiedenis, waarin naast schriftelijke toetsen ook werkstukken en presentaties staan. Zo toetsen wij 'GS/V/7: het verwerven, verwerken en verstrekken van informatie' door het maken van een werkstuk/presentatie bij twee van de drie thema's. Het derde thema wordt afgesloten met een schriftelijke toets.

3. Het schoolexamen heeft een afsluitend karakter. Het gaat dus om een beperkt aantal toetsen op eindniveau, met substantiële inhoud in plaats van voortgangstoetsen en huiswerkopdrachten. Hoe geef je dit vorm in je PTA?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
Doordat wij pas aan het einde van een periode de SE-toets afnemen, hebben we voldoende tijd om leerlingen hierop voor te bereiden. We werken formatief naar de SE-toetsen toe, waarbij veel aandacht is voor de rol van feedback bij (samenwerkings)opdrachten. De voorbereidingstijd bij vmbo-kb is korter dan bij vmbo-bb vanwege het feit dat er in vmbo-kb drie thema's moeten worden getoetst en bij vmbo-bb twee. De opdrachten voor het SE zijn zo ontwikkeld dat exameneenheden GS/K/1, GS/K/2 en GS/K/3 in het betreffende thema verwerkt zijn.	Doordat er minimaal drie thema's op het SE getoetst moeten worden, hebben wij ervoor gekozen één SE-toets in het derde leerjaar af te nemen. In het vierde leerjaar is er minder tijd vanwege het centraal examen. De laatste periode voor het CE besteden we aan herhaling en examenvoorbereiding en nemen we dus geen SE meer af.

4. Wat is de gezamenlijke visie van de vaksectie op geschiedenis? En hoe wil je die verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
Geschiedenis is een vak dat leerlingen bewust maakt van wie zij zijn en dat ze deel uitmaken van de maatschappij. Wij willen graag vakoverstijgend werken. Geschiedenis is onmisbaar bij beroepsoriënterende vakken. Het thema 'Sociale zekerheid en verzorgingsstaat in Nederland' past wat dat betreft bij het profiel Zorg en Welzijn, waar geschiedenis een keuzevak is.	Geschiedenis moet zoveel mogelijk kunnen aansluiten bij de belevingswereld van de leerlingen. Daarom hebben wij ervoor gekozen om 'De industriële samenleving in Nederland' in ieder geval te toetsen bij het profiel Techniek en 'Sociale zekerheid en verzorgingsstaat in Nederland' bij de profielen Zorg en Welzijn en Economie. De verrijkingsdelen 'Nederland & Europa' en 'Ontwikkeling van de gezondheidszorg in Nederland' worden ook in deze thema's verwerkt.

5. Welke bronnen gebruik je bij het op-/bijstellen van je PTA?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (tl/gl)
Wij gebruiken in elk geval het examenprogramma, de syllabus, de handreiking schoolexamens vmbo en de website platformsvmbo.nl. Daarnaast vragen wij advies aan onze examen- en toetscommissies.	De sectie baseert zich op het examenprogramma en de syllabus zoals die beschikbaar zijn via examenblad.nl. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de handreiking schoolexamens van SLO. Eens in de twee jaar zitten de vaksecties van vmbo en mavo, havo, vwo bij elkaars PTA van feedback te voorzien.

6. Hoe komen alle exameneenheden van het schoolexamen in balans aan bod in het PTA?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
'Basisvaardigheden', 'Oriëntatie op leren en werken' en 'Leervaardigheden' zijn verweven in alle thema's die wij toetsen en dus zijn ze per thema ook benoemd in het PTA. Daarnaast verdelen wij de te toetsen thema's in leerjaar 3 en 4, allen met een evenredig aantal weken ter verwerking en van vergelijkbare grootte.	Omdat leerjaar 4 als zwaarder wordt ervaren en korter is, vanwege het centraal examen, hebben wij ervoor gekozen om meer exameneenheden te toetsen in leerjaar 3. In leerjaar 4 is er dan voldoende ruimte voor herhaling, verdieping en examentraining.

7. Hoe komen de zes algemene onderwijsdoelen uit de preambule aan bod in het PTA?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
Eén van de toetsvormen is het maken van een werkstuk. Het thema is vakoverstijgend en wordt gerelateerd aan de directe omgeving. Tijdens het uitvoeren van de stappen voor het werkstuk en de presentatie aan het eind zijn alle zes de onderwijsdoelen verwerkt.	In leerjaar 3 staan 'Werken aan vakoverstijgende thema's', 'leren uitvoeren', 'leren, leren' en 'leren communiceren' centraal in de afsluiting. In leerjaar 4 ligt juist de nadruk op 'leren reflecteren op het leer- en werkproces' en 'Leren reflecteren op de toekomst' omdat deze aansluiten bij de overgang naar MBO/havo 4. Ons LOB-programma sluit hier ook bij aan.

8. Kies je ervoor om CE-domeinen ook op te nemen in het PTA? Wat zijn hierbij de overwegingen?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
Omdat wij een gezamenlijk project hebben met het vak maatschappijleer is het CE-domein 'Staatsinrichting' ook opgenomen in het PTA.	Het historisch overzicht vanaf 1900 verwerken wij in ieder geval in leerjaar 3 aangezien dit kerndeel én het verrijksdeel op het CE worden getoetst. In leerjaar 4 komt dit kerndeel ook terug bij de examenvoorbereiding.

9. In je PTA mag je onderwerpen opnemen die niet in het examenprogramma staan. Wat zijn de overwegingen om hier wel/niet voor te kiezen?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
We nemen geen extra onderwerpen op vanwege de hoeveelheid examenstof en de tijd die nodig is om deze te verwerken.	Wij vinden het belangrijk dat leerlingen gevoel krijgen voor de lokale geschiedenis. Gezien de historische plekken in de omgeving voegen we dat als extra element toe aan bijvoorbeeld de verrijkingstof over de verzuiling en ontzuiling in Nederland.

10. Hoe passen de gekozen toetsvormen bij het doel van de verschillende toetsen in het PTA?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
Vaardigheden als 'communiceren' en 'samenwerken' toetsen wij middels een groot werkstuk bij het thema 'De Koude Oorlog'. Dat geldt ook voor het 'verwerven en verwerken van informatie'. Kennis reproduceren en toepassen wordt met name schriftelijk getoetst.	Onderzoeksvaardigheden vinden wij op onze school heel belangrijk. Om te toetsen of leerlingen die ook zo inzetten als we dat wensen, beoordelen we niet alleen de resultaten van hun praktische opdracht, maar we bevragen leerlingen (groepsgewijs) ook in een mondeling over hun aanpak en proces. Dat levert voor hen en voor ons veel meer inzicht op.

11. Hoe worden de SE-toetsen over de leerjaren van de bovenbouw verdeeld?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
Voor basisberoepsgericht toetsen we twee thema's in leerjaar 3. In leerjaar 4 besteden we alleen aandacht aan het herhalen van die thema's maar de focus ligt dan op 'Historisch overzicht vanaf 1900' en 'Staatsinrichting' omdat dit CE-stof is. Voor de kaderberoepsgerichte leerweg toetsen we 3 thema's in leerjaar 3.	Omdat het centraal examen schriftelijk is, zijn er twee schriftelijke toetsen in leerjaar 4. Het is, naast dat het schoolexamens zijn, meteen een voorbereiding op het centraal examen wat toetsvorm betreft. In leerjaar 3 is er een schriftelijke toets maar ook een toets in de vorm van een grote opdracht. In leerjaar 3 is daar meer ruimte voor.

12. (Hoe) stemmen jullie het PTA Geschiedenis af met de PTA's van de andere vakken?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
Voor de vakoverstijgende projecten stemmen wij af met maatschappijleer en het praktijkvak 'Zorg en welzijn'. Zo is 'Prinsjesdag' een terugkerend onderwerp bij maatschappijleer en sluit 'Staatsinrichting' daarbij aan. Het gaat dan om de afstemming wanneer een onderwerp wordt behandeld.	Bij het profiel 'Economie' wordt niet alleen gekeken naar het heden en de toekomst. Ook het verleden speelt een rol. Doordat geschiedenisthema's kunnen aansluiten bij een profielvak, stemmen wij met de vakdocenten af wanneer wij een bepaald thema behandelen. Sociale zekerheid en verzorgingsstaat van Nederland is hier een voorbeeld van.

13. Hoe en met wie wordt het PTA periodiek geëvalueerd?

Voorbeeld 1 (bb/kb)	Voorbeeld 2 (gl/tl)
Elk jaar wordt via de PDCA-cyclus binnen de vaksectie het PTA geëvalueerd. Dit wordt ook besproken met de examencommissie. Voordat er een aangepast PTA voor het komende schooljaar wordt vastgesteld stemt de sectie van bb/kb eerst nog af met de collega's van vmbo-gl/tl, in verband met de mogelijkheid van op- of afstroom van leerlingen in jaar 3.	Alle toetsen worden nadat ze zijn afgenomen, besproken en geëvalueerd met de vaksectie. Ook is er jaarlijks een gesprek met de examencommissie over de leerpunten rond het SE uit het afgelopen jaar. Tijdens de jaarlijkse stichtingsdag wordt het PTA als gespreksonderwerp op de agenda gezet waarbij alle scholen hierover per sectie kunnen uitwisselen.